

Občan a demokracia

Výročná správa

2003

Názov: Občan a demokracia (Citizen and Democracy)
(predtým Minority Rights Group - Slovakia)

Adresa: Dobrovičova 13,
811 09 Bratislava
Slovakia

Telefón: 02/5292 0426, 5292 5568

Fax: 02/5292 0426, 5292 5568

E-mail: oad@changenet.sk

URL: www.obcanademokracia.sk

Registrované ako: Občianske združenie

Dátum registrácie: 14. november 2002 (pôvodne 4. marec 1992)

Miesto registrácie: Bratislava

Registračné číslo: VVS/1-900-90-10692

IČO_{identification number} / DIČ_{VAT number} 30778204

Obsah

Organizačná štruktúra

Úvod

Aktivity v roku 2003

Poskytovanie právnej pomoci v oblasti ľudských práv

Právo vo verejnom záujme v oblasti samosprávy

Comments on a Bill to Regulate Collection and Preservation of and Providing Access to Environmental Information

Monitoring činnosti verejného ochrancu práv

Increasing Public Awareness on Human Rights and Their Implementation in Everyday Life - Training Program for Teachers on Participation in Public Issues

Zvyšovanie uvedomenia verejnosti o otázkach sexuálnych menšín

Viacúrovňový právny vzdelávací program pre nápravno-výchovné zariadenia

Legal Education and Training on Position of Slovakia as a Member State, on the Relationship of EC Law and National Law of the Slovak Republic and on the European Jurisdiction in Human Rights Domain

Verejná diskusia ku školskému zákonu a zapojenie verejnosti do legislatívneho procesu

Projekt „ Spoznajme sa a nájdime spoločnú reč “

Ľudské práva v príprave, vzdelávaní a v práci slovenskej polície

Odstraňovanie bariér v komunikácii - rozvíjanie spolupráce medzi policajným zborom a rómskymi komunitami na Slovensku

Právna klinika pre vybrané komunity (Street Law Clinic) na Právnickej fakulte Univerzity P.J. Šafárika v Košiciach

Expertné pôsobenie v rámci projektu Nadácie otvorenej spoločnosti – OSF „Právne vzdelávanie Informačno-poradenských a koordinačných centier Rómov – IPCR a rómskych osád“

Záver

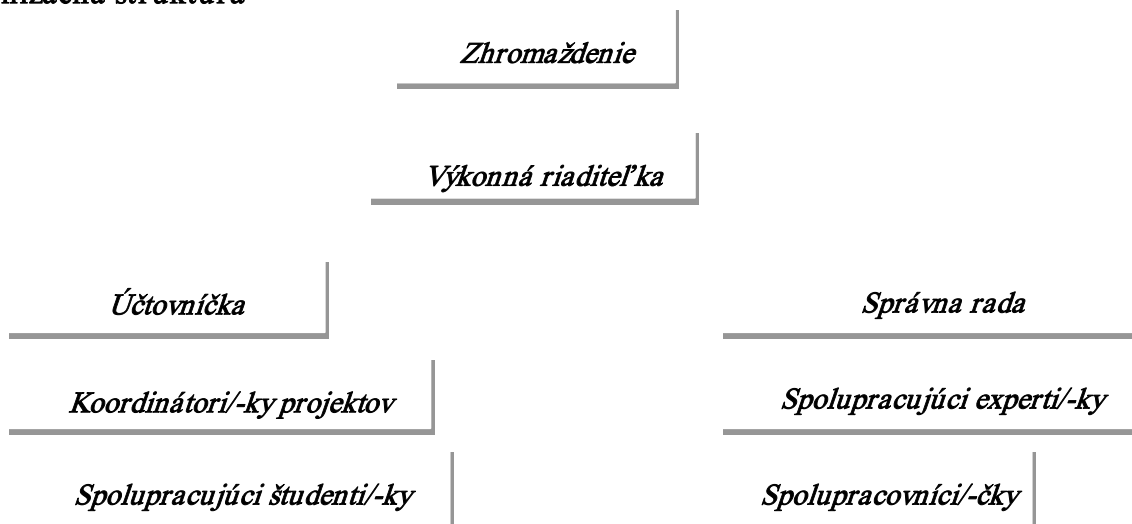
Finančná správa za rok 2003

Príjmy

Výdaje

Stav a pohyb majetku

Organizačná štruktúra

Zhromaždenie: Zuzana Dlugošová, Mária Kolíková, Marcela Mežianová, Diana Némethová, Sylvia Ondrisová, Šarlota Pufflerová, Daniela Telepková, Peter Wilfling (koordinátori/-ky projektov)

Výkonná riaditeľka: Šarlota Pufflerová (štatutárna zástupkyňa)

Správna rada : Hana Lyons, Dušan Ondrušek, Mária Patakyová, Radoslav Procházka, Rick Roe

Účtovníčka: Ľudmila Pauková

Úvod

V roku 2003 v združení Občan a demokracia pokračovali projekty začaté v predošlom roku, a začalo sa množstvo nových. Organizácii sa prvý krát v jej histórii podarilo získať inštitucionálny grant v rámci Programu inštitucionálnej podpory Tvoja zem. V priebehu celého roka sme pokračovali v procese strategického plánovania a prehodnocovali naše priority v dynamicky sa meniacom prostredí tretieho sektora i celkove inak nastavenej spoločenskej a politickej klíme tesne pred vstupom do Európskej únie. Snažili sme sa nazerať na naše možnosti aj novou optikou meniacej sa legislatívy v oblasti daní z príjmu, pričom sme sa aktívne zapojili do aktivít mimovládnych organizácií v neformálnom zoskupení Občania seba.

V období od apríla do decembra 2003 sme urobili niekoľko organizačných zmien. Chýbajúce kapacity sme sa pokúsili vyriešiť opätovnou redistribúciou zodpovedností. Prijali sme do tímu nových ľudí: dve právničky a jedného asistenta, ktorý sa stará najmä o počítačovú sieť a prevádzku. V roku 2003 sme v našej organizácii realizovali pätnásť projektov, čo sa dá hodnotiť dvojako: ako úspešné vysporiadanie sa s nedostatkom finančných prostriedkov dostupných v prostredí tretieho sektora a ako primerané zabezpečenie implementácie plánovaných aktivít. Neposilnil sa manažment organizácie, ale opäť najmä programová zložka. Tento vývin však iba kopíruje situáciu v prostredí tretieho sektora na Slovensku. Ukazuje sa, že ani očakávané zlepšenie v podporovaní MVO občanmi cez nástroje ako asignácia dane alebo zatiaľ možnú motiváciu darcov v prípade organizácie nášho typu nenastalo (a po schválení novej daňovej legislatívy ani nenastane).

V období od apríla do decembra 2003 sme sa posunuli z polohy kontroly uplatňovania zákona a poskytovania spätnej väzby úradom verejnej správy na pozície partnerov. Naša komunikácia s jednotlivými úradmi štátnej správy i samosprávy sa dostala na kvalitatívne inú rovinu.

Zapojili sme sa do pripomienkovania a tvorby novely zákona o správnom konaní (správneho poriadku). Zorganizovali sme hromadnú pripomienku a rokovali sme s predstaviteľmi štátnych orgánov, na základe čoho bola prijatá veľká časť našich pripomienok. Novela zákona bola nakoniec prijatá v parlamente v podobe, ktorá posilní postavenie občanov. Takisto sme sa zapojili do pripomienkovania návrhu zákona o poskytovaní informácií o životnom prostredí, ktorý výrazne oslaboval existujúce právo na informácie. Po zorganizovaní kampane sa nakoniec podarilo dosiahnuť vypustenie reštriktívnej časti zo zákona.

Naďalej sme prispievali k zlepšovaniu vymožitelnosti práva, najmä pri poskytovaní právnej pomoci a poradenstva skupinám aj jednotlivcom, ak boli porušené ich ľudské či občianske práva. Touto formou nielen vykonávame dohľad nad dodržiavaním zákonov, ale podieľame sa aj na obhajobe záujmov občana alebo verejného záujmu voči štátnej správe a samospráve. Pozitívne príklady prezentované na verejnosti sú tak naďalej účinné pri zvyšovaní právnej gramotnosti a právneho vedomia. Skúsenosti poskytovania právnej pomoci a pri aplikácii zákonov sa potom účinne premietajú aj do tvorby publikácií. Zastupovali sme viacerých žiadateľov, ktorí sa snažili získať informácie o veciach verejného záujmu (napr. investícii Peugeot). Našimi klientmi boli často občania, ktorí sú vynechaní ako účastníci z územných a stavebných konaní (napr. pri investičnej bytovej výstavbe v Marianke). Pri presadzovaní práva na zhromažďovanie sme zastupovali viacerých zvolávateľov na súde (napr. pri street party).

Jeden z našich projektov presahuje horizont partnerstva pri uplatňovaní infozákona. Jeho prostredníctvom sme hodnotili efektívnosť zdrojov vynaložených z peňazí daňových poplatníkov na ochranu v oblasti ľudských práv a monitorujeme Inštitúciu verejného ochrancu ľudských práv. Predpokladáme, že po zverejnení správy o monitoringu v roku 2004 sa na túto tému otvorí širšia diskusia.

Bratislava, 15. januára 2004

Šarlota Pufflerová

Poskytovanie právnej pomoci v oblasti ľudských práv (2003)

Projekt trval od januára do decembra roku 2003 a bol pokračovaním podobných projektov realizovaných našou organizáciou v rokoch 1999 - 2002. Cieľom projektu bolo poskytovať bezplatnú právnu pomoc v prípadoch porušovania základných práv, kde dochádzalo k najčastejším porušeniam, a ktorých náprava by mala široký vplyv na zmenu rozhodovacej činnosti štátnych i samosprávnych orgánov. Prostredníctvom poskytovania právnej pomoci bolo zároveň ambíciou projektu zvýšiť úroveň právneho vedomia obyvateľov Slovenskej republiky tak, aby boli schopní riešiť jednoduché právne problémy bez pomoci právnik a zároveň poskytnúť priestor adeptom právnickej praxe na stretnutie s klientmi a riešenie prípadov spojených s porušovaním ľudských práv. Dôležitou súčasťou našej činnosti bola aj komunikácia so širokou verejnosťou o problematike, prezentácia úspešných prípadov v médiách a zapájanie sa do rozhodovania štátnych autorít o veciach verejného záujmu.

Pri realizácii projektu sme nadviazali na aktivity vyplývajúce z poskytovania právnej pomoci v rámci minuloročného projektu Poskytovania právnej pomoci v oblasti ľudských práv. Podstatnú časť objemu našich aktivít v rámci projektu tvorilo právne zastupovanie obetí porušovania ľudských práv a šírenie informácií o možnostiach obrany proti zásahom do základných práv a slobôd, vrátane šírenia informácií o zásadných a významných rozhodnutiach súdov vo veciach porušenia ľudských práv. Nezastupovali sme však len občanov, ktorí sa na nás obrátili so žiadosťou o právnu pomoc, ale najmä v oblasti verejného práva sme sami iniciovali viaceré súdne konania i konania pred orgánmi verejnej správy s cieľom dosiahnuť precedентné rozhodnutia. Oproti minulému roku sme sa výraznejšie zapojili do tvorby zákonov a legislatívy so zámerom posilniť zákonné záruky dodržiavania ľudských práv.

Právna pomoc občanov ale i mimovládnych organizáciám sa týkala ochrany základných práv najmä v oblasti prístupu k informáciám, domáceho násillia, ochrany osobnej slobody, uplatňovania práva účastníkov v územných a stavebných konaniach, slobody pohybu a pobytu, práva na vzdelanie ako aj zhromažďovacieho práva. Podarilo sa nám dosiahnuť viaceré súdne rozhodnutia na Ústavnom súde Slovenskej republiky aj na všeobecných súdoch, v ktorých súd poskytol ochranu namietaným základným právam. Viaceré z nich boli medializované pre laickú i odbornú verejnosť. V legislatívnej oblasti sme sa zapojili pripomienkovania návrhu zákona o utajovaných skutočnostiach, novely stavebného zákona, zákona o vstupe verejnosti do legislatívneho procesu. Zorganizovali sme aj hromadné pripomienkovanie novely zákona o správnom konaní, na základe čoho sa do novely podarilo zakotviť viaceré ustanovenia posilňujúce postavenie a informovanosť obyvateľov pri rozhodovaní štátnych a samosprávnych orgánov.

Projekt finančne podporila Nadácia otvorenej spoločnosti - Open Society Foundation.

Koordinátorka: Zuzana Dluhošová

Právo vo verejnom záujme v oblasti samosprávy (2003 - 2004)

V novembri 2003 sme začali realizovať projekt, ktorého cieľom je poskytovanie právnych konzultácií a právnej pomoci aktívnym občanom a zapájanie sa do rozhodovania v oblastiach, ktoré spadajú do kompetencie miest a obcí. Ide najmä o sféru územného a stavebného konania či uplatňovania práva na pokojné zhromažďovanie. Súčasťou projektu sú aj vzdelávacie workshopy s predstaviteľmi samosprávy na posilnenie právneho vedomia a praktických zručností v oblastiach, kde majú samosprávy právomoc rozhodovať.

Doposiaľ sme boli úspešní pri ochrane práva na zhromažďovanie, keď na základe žaloby súd zrušil rozhodnutie o zákaze verejného zhromaždenia v centre hlavného mesta. Súd potvrdil, že zakázať zhromaždenie možno len na základe zákonných dôvodov a rozhodnutie o zákaze musí byť podrobne zdôvodnené. V stavebnom a územnom konaní v obci Mariánka sme tiež boli úspešní pri presadzovaní

práv účastníkov konania, ktorých právo byť účastníkom konania bolo z dôvodu, že nie sú vlastníkom priamo susednej stavby, porušené.

Projekt je podporený z programu Matra-KAP Veľvyslanectva Holandského kráľovstva.

Koordinátorka: Zuzana Dlugošová

Comments on a Bill to Regulate Collection and Preservation of and Providing Access to Environmental Information (2003)

From April 2003 we executed a project aimed at submitting comments on a Bill to Regulate Collection and Preservation of and Providing Access to Environmental Information worked out by the Ministry of Environment.

The enactment of the second (the largest) part of the Bill regarding the provision of access to environmental information would practically mean the abrogation of the Act No. 211/2000 Coll. L. to regulate free access to information in the field of environment and significant weakening of the right to obtain environmental information and other important information (for example information in respect of large capital works, planning and building permit procedures and territorial planning). The Bill, inter alia, extended time-limits for providing the access to information three times and introduced new reasons for rejecting the applicant to access the required information.

We worked out opposition comments on the Bill and organized a mass comment. We put out a number of press releases regarding the Bill and endeavoured to draw public's attention to the problem. After more than 650 citizens and organizations had expressed their support to submitted opposition comments on the Bill and we had succeeded in gaining the support of a number of ministries and national authorities, the Ministry omitted the second part restricting the right to obtain information from the Bill. We had been monitoring the law-making process including the preparation of and discussion on the Bill until it was adopted by the National Council of the Slovak Republic (the national parliament).

The Act was adopted in the form that does not restrict the freedom of information; on the contrary, the right to obtain environmental information has been strengthened via the establishment of the public pollution register.

The project was supported by the Ekopolis Foundation via the fast grant.

Co-ordinator: Peter Wilfling

Monitoring činnosti verejného ochrancu práv (2003 - 2004)

Monitoring úradu verejného ochrancu práv (VOP) sme realizovali od apríla do decembra 2003. Keďže išlo o inštitúciu, ktorá je na Slovensku jedinečná, navyše je inštitúciou s originálnou pôsobnosťou, v prvej fáze sme získavali najmä informácie o podobných inštitúciách a zároveň hľadali možnosti ako monitorovať a akú zvoliť stratégiu. Základ a odrazový mostík tvorili kritériá a ukazovatele efektívnosti, podľa ktorých sme pripravili plán monitoringu a v každom jeho kroku volili ďalší postup.

Domnievame sa, že prvý rok fungovania inštitúcie, ktorá u nás nemá žiadnu históriu, je kľúčový. Úspešnosť tejto inštitúcie však nezávisí iba od výšky finančných prostriedkov vynaložených na jej budovanie, ale aj od priorit a šikovnosti ľudí, ktorí s týmito prostriedkami nakladajú a zároveň inštitúciu reprezentujú i vytvárajú. Samotná realizácia monitoringu mala viacero rovín. Od začiatku sme sa snažili zhromažďovať všetky dostupné aj menej dostupné informácie nielen o úrade verejného

ochrancu práv na Slovensku, ale aj o ombudsmanoch či verejných ochrancoch práv v iných krajinách. Najčastejšie sme pracovali s materiálmi verejného ochrancu práv ČR a Európskeho ombudsmana.

Konkrétne informácie o činnosti a fungovaní slovenského ochrancu práv sme získavali najmä formou písomných žiadostí o informácie v zmysle ustanovení zákona č.211/2000 Z.z. o slobodnom prístupe k informáciám. Žiadosti sme podávali pod svojimi menami, teda v pozícii, v akej by sa ocitol ktorýkoľvek občan či občianka. Vychádzali sme z predpokladu, že úrad sa nemusí „správať“ rovnako, keď o informácie žiada občan a keď o ne žiada občianske združenie. Túto stratégiu máme overenú z predchádzajúcich monitoringov uplatňovania infozákona. Ďalšie informácie sme získavali prostredníctvom materiálov, ktoré VOP pripravil pre verejnosť, využili sme články z tlače, ktoré boli na tému ombudsman, alebo verejný ochranca práv publikované, hovorili sme s predstaviteľmi mimovládnych inštitúcií, ktoré s verejným ochrancom práv uzatvorili dohodu o spolupráci, niektoré informácie sme zistili z web stránky verejného ochrancu práv a mnohé aj prostredníctvom osobných návštev kancelárie a prostredníctvom rozhovoru so zamestnancami kancelárie.

Pri hodnotení sme vychádzali z troch základných uhlov posudzovania. Uhol pohľadu občana „prijímateľa služieb“, ďalej z pohľadu monitora, človeka, ktorý je vyškolený na vykonávanie monitoringov, a z pohľadu odborníka - právnika. Údaje, ktoré sme získali, sú spracované v správe, ktorá bola zverejnená na tlačovej konferencii. Cieľom správy je vyvolať diskusiu na túto tému, poskytnúť spätnú väzbu kancelárii verejného ochrancu práv, sprostredkovať informácie ďalším subjektom verejného života, ktoré sa touto témou zaoberajú

Cieľom nášho monitoringu bolo prispieť k etablovaniu novej inštitúcie na poli obhajovania ľudských práv. Prvé roky fungovania a kreovania tejto inštitúcie zásadne ovplyvňujú jej vnímanie verejnosťou a autoritu u verejnej správy. Slovenský VOP veľmi málo prezentuje svoju prácu v médiách a veľmi málo sa venuje informovaniu verejnosti. Nenastoluje problémy, ktoré treba systematicky riešiť a len málokedy sa vyjadruje ku kontroverzným témam ochrany ľudských práv aktuálne rezonujúcim v spoločnosti. V monitoringu sme sa snažili zhodnotiť fungovanie VOP z pohľadu občana a poskytnúť kancelárii VOP spätnú väzbu. Náš monitoring a správa, ktorú sme vypracovali, môže prispieť k vyššej kvalite fungovania inštitúcie VOP v oblastiach, kde boli identifikované nedostatky.

Projekt bol podporený Nadáciou EKOPOLIS z programu TVOJA ZEM.

Koordinátorka: Marcela Mezianová

Increasing Public Awareness on Human Rights and Their Implementation in Everyday Life - Training Program for Teachers on Participation in Public Issues (2003 - 2004)

The Project started in March 2003 and offered a series of training courses organised in cooperation with existing regional methodological centres. We developed resource materials concerning the basic political rights as e.g. equal access of citizens to information, freedom of expression, right to privacy concentrating on relation of a citizen and state. The legal content of training programs is close to everyday situations in the life of the ordinary citizen. The methods used in training aim to seek parallels between real life in model or simulated situations with the aim to teach young people to think and act in a given way. The method of multiplying effect of group activity, combined with personal experience, can help to manifest personal communication skills in delegation of responsibilities, negotiation, or discussion leading to consensus.

The attention of teachers and students focussed also on the relation (and communication) of the citizen and representatives both state and self-government bodies. This is extremely important in the continuing process of decentralisation and reform of public administration in the Slovak Republic. To make the communication efficient it is necessary to take into consideration that citizens must first

know legal order, their rights, system of state institutions and self-government bodies to use this knowledge asserting and defending their rights and freedoms. As a fully competent citizen everybody has to adopt communication skills necessary in contact with public administration in everyday life. After the maturity exam young people should start to fulfil their citizens' role equipped with knowledge and skills enabling them to contribute in building civil society in Slovakia as responsible individuals aware of their rights.

The program includes preparation of resource publications concerning these issues both from the theoretical and practical points of view. The publications contain an adequate quantity of practical examples, and are combined with complementary methodological manuals for teachers, providing specific instructions, lessons plans and subjects for exercises on introduced issues. The publications serve the needs of teachers and students at secondary schools, but could find a wider application in creating and developing civil society and building up democratic institutions in Slovakia. The training events of the Project develop participants' awareness of both domestic and international legal instruments and mechanisms, as well as their understanding of the political and administrative processes in their country. In the framework of each training course we work intensively with a selected number of participants (about 25) who are teachers of secondary school students well positioned to impact on their organization or professional community and thus multiply the effects of the program. The emphasis is on high-quality, sustainable capacity building of pool of professionals working with population that are especially vulnerable in the period of political, social and economic change - young people.

The principal objective of the Project is to develop the capacity of teachers who are well informed of human rights standards and who can engage in implementation of human rights standards in secondary schools and in everyday life. Another not less important objective is to equip them with appropriate teaching materials and other aids such as videofilms to conduct education activities and to be used as media outputs generating public awareness and support for human rights. Activities of the Project are training courses for secondary school teachers and production of new educational materials related to human rights. The new materials include manuals and a videofilm as well. The film is usable for teaching and discussing human rights in schools as well as for broadcasting in public media. In implementing the Project we work closely with other institutions and NGOs and thus strengthen cooperative relationships within the NGO sector as well as between the state and NGO sector. The program operates throughout the whole territory of Slovakia in two main tracks: the first is through training activities as described above, the second is through public education on human rights by using produced videofilms (to be broadcasted also in public TV) to increase knowledge of and support for human rights in work of professionals in public sector. Therefore a number of target groups are identified - in the first plan secondary school teachers, students of law schools and in the second plan students of secondary schools and broader public that is influenced by the Project indirectly.

Six one-day training courses for secondary school teachers were carried out within the Project in the course of the year 2003 . These trainings focused on human rights and public participation. Training courses for teachers were provided in cooperation with Methodological Centers in Banska Bystrica, Presov and Bratislava.. Our common goal is to educate the teachers in legal issues, develop their abilities to use participative methods in teaching and learn them to think independently. Five methodological manuals for teachers complementary to resource books were written by a group of psychologists and attached by comments of lawyers engaged in training programs for secondary school teachers. Providing the teachers have made a choice for participation strategies, they can use methods available to raise the students' interest in the topic concerned, to make it more attractive and to be more successful breaking the ice and developing discussions in peer groups resulting in deeper and long-lasting knowledge concerning the complex issues human rights. Thanks to the manual assistance these topics lose their abstract character and become more specific, live and practicable in terms of both content and meaning.

Videofilm on discrimination issues was created in attractive and dynamic way encouraging a spectator not only to understand but also to protect his/her civic freedoms through presented real or fictive examples of human right violations. The film also offers possible tools and mechanisms of efficient solutions. As an “implication” of these solutions a topic is introduced to open discussion that should follow after the presentation of a videofilm in a class. Structure of the film is based on the mosaic of short units forming a reasonable whole. This form of topic presentation differs from the classical film structure having the intention not to be perceived as “mentoring” by the viewer. Thank to the mosaic form the problem can become attractive and more accessible for an inner world of a young viewer. At the same time it encourages creativity in solutions and provides guidance in training methodology of students or qualified workers. Videofilm will be used for teaching and discussing human rights in schools or prisons. The films could be used as well in public media to increase public awareness of human rights.

The Project is supported by The Embassy of the United States of America in Bratislava.

Coordinator: Šarlota Pufflerová

Vzdelávanie verejnosti v rodovej problematike (2003 - 2004)

Od januára roku 2003 sme realizovali projekt zameraný na vzdelávanie odbornej verejnosti v rodových otázkach. V rámci projektu sme v spolupráci so Zaujímavým združením žien Aspekt pripravili a vydali odbornú publikáciu „Ružový a modrý svet“ - rodové stereotypy a ich dôsledky. Uskutočnili sme 6 tréningov pre učiteľky a učiteľov stredných a základných škôl v 3 regiónoch Slovenska, ktoré rozvíjali schopnosti učiteliek interaktívne pracovať s rodovými stereotypami a zvyšovať aj vlastnú rodovú citlivosť. Zároveň prebehli 2 workshopy pre študentky a študentov humanitných odborov VŠ zamerané na problematiku rodových stereotypov.

Podnetom pre vznik projektu i publikácie bola skutočnosť, že v rámci vzdelávania na úrovni základných a stredných škôl nie sú vytvorené špecifické opatrenia, ktoré by prispievali k narušovaniu tradičných rodových stereotypov a zvyšovali citlivosť k rodovej nerovnosti. Učebné osnovy občianskej náuky, či etickej výchovy sa nevenujú špeciálne otázkam rodovej problematiky a školské učebnice nie sú rodovo citlivé. Cieľom projektu bolo podnietiť prekonávanie predpojatosti a stereotypov ohľadne rodových rol u mladej slovenskej verejnosti, prispieť k rodovo citlivému diskurzu na školách a napomôcť včleneniu aktuálnych informácií o rodovej problematike a diskriminácii žien do systému vzdelávania na ZŠ a SŠ.

Jednodňové tréningy pre učiteľky ZŠ a SŠ prebiehali v spolupráci s Metodickými centrami v Bratislave, Banskej Bystrici a Prešove a zúčastnili sa ich učiteľky a učitelia z celej oblasti západoslovenského, stredoslovenského a východoslovenského kraja. Tematicky boli tréningy zamerané na základné témy rodovej problematiky (rodové stereotypy, rodová rovnosť, rodová citlivosť, diskriminácia žien v zamestnaní, otázky domáceho násillia a pod.). Pre účastníčky a účastníkov tréningu sme pripravili zdrojové texty, ako aj konkrétne metodiky na výučbu týchto citlivých tém. Lektorský tím tvorila psychologička a právnička s cieľom poskytnúť relevantný právny komentár k prezentovaným témam i zručnosti pre prácu s interaktívnymi metodikami. Ako tretiu členku trénerskeho tímu sme oslovili odborníčku na rodovú problematiku v závislosti od špecifickej témy tréningu. Všetkým zúčastneným bola dodatočne zaslaná vytvorená publikácia Ružový a modrý svet.

Workshopy pre vysokoškolských študentov a študentky sa venovali vybraným oblastiam rodovej problematiky (násillie páchané na ženách, formy diskriminácie žien v zamestnaní, rodové stereotypy v školách). Workshopy prebehli v spolupráci s katedrami filozofickej a pedagogickej fakulty VŠ a boli vedené odborníčkami na rodovú problematiku.

Odborná publikácia „Ružový a modrý svet - rodové stereotypy a ich dôsledky“ je určená učiteľkám a učiteľom základných a stredných škôl, širokej verejnosti a všetkým dospelým, ktorých zaujíma, v akom svete vyrastajú deti a mladí ľudia. Tematicky mapuje základné pojmy a témy rodovej teórie. Zachytáva prítomnosť rodových stereotypov v rôznych oblastiach nášho života - sprevádza nás materstvom a rodičovstvom, skúma sociálne i biologické aspekty rozdielov v živote žien a mužov, neopomína sexualitu, krásu, násilie, ako aj hračky či nové technológie. Jej cieľom je priblížiť spôsoby i formy utvárania rodovej nerovnosti, príčiny jej udržiavania i ospravedlňovania. Pritom spochybňuje tradičné rodové stereotypy a otvára priestor zmenám, ktoré možno účinne naštartovať práve v školách.

Okrem aktuálnej teórie kniha obsahuje:

- knižku pre dievčatá (a chlapcov) „Babeta ide do sveta“
- dostatok obrazového „dôkazového“ materiálu, pestrú koláž odborných i literárnych textov a rôzne podnety pre prácu s deťmi
- malý slovník základných pojmov rodovej teórie
- súbor metodík, ktoré umožňujú interaktívnu a zážitkovú formou pracovať s rodovými stereotypami a zvyšovať rodovú citlivosť žiačok a žiakov

Publikáciu autorsky pripravil tím odborníčov z oblasti rodovej problematiky v úzkej spolupráci so Záujmovým združením žien Aspekt. Hlavným cieľom knihy je poskytnúť zmysluplný a aktuálny odborný text predovšetkým pre učiteľky a učiteľov základných a stredných škôl a ponúknuť im súbor metodík, ktoré umožňujú interaktívne vyučovať a skúmať podstatu rodových stereotypov a ich dôsledky pre jednotlivca i spoločnosť.

Kniha bola distribuovaná na viaceré základné, stredné i vysoké školy v rôznych regiónoch Slovenska, vybraným vzdelávacím a mimovládny organizáciám, knižniciam, odborným školám Zboru väzenskej a justičnej stráže i Policajného zboru. Profesionáli i laici, ktorí majú o knihu záujem, ju môžu získať v združení Občan a demokracia alebo Aspekt.

Pozitívnym momentom realizovaného projektu bolo nadviazanie úzkej spolupráce medzi mimovládnymi organizáciami, ktoré sa venujú rôznym oblastiam rodovej problematiky - v rámci vzdelávania a prípravy metodík sme spolupracovali so združením EsFem a Centrom rodových štúdií, pri tvorbe koncepcie a príprave teoretických textov publikácie so združením Aspekt.

Projekt bol finančne podporený Nadáciou Ekopolis a Nadáciou Otvorenej spoločnosti.
Koordinačka: Sylvia Ondrisová

Viacúrovňový právny vzdelávací program pre nápravno-výchovné zariadenia (2003- 2004)

Projekt nadväzuje na náš vzdelávací program Právo na každý deň a jeho cieľom je vnieť demokratické hodnoty do každodennej práce vychovávateľov nápravno-výchovných zariadení na Slovensku, pozitívne ovplyvňovať ich postoje, zamerať sa na odstraňovanie predsudkov, rozvíjať ich právne vedomie súčasne s komunikačnými zručnosťami. Prostredníctvom vychovávateľov program umožňuje vážnom získať nové poznatky o možnostiach využiť právo v bežných situáciách v ich budúcom živote so zameraním na ľudsko-právne témy a posilňujeme ich vedomie zodpovednosti. Zároveň v rámci spolupráce s Inštitútom vzdelávania ZVJS umožňuje získať nové zručnosti a poznatky s obsahovým zameraním na hodnoty ľudských práv skupine súčasných vychovávateľov, psychologov, pedagógov a sociálnych pracovníkov v nápravno-výchovných zariadeniach - budúcich trénerov zboru.

Pre projekt je charakteristická práca s viacerými cieľovými skupinami v prostredí nápravno-výchovných ústavov, ktorá okamžite prináša viditeľné pozitívne účinky. Spolupôsobením na rôznych úrovniach vzdelávania a výcviku v oblasti ľudských práv sa v roku 2003 podarilo prispieť k väčšej

otvorenosti tohto prostredia pre programy mimovládnych organizácií. V priebehu viacročnej spolupráce na základe dohody s Generálnym riaditeľstvom ZVJS sme prekonali mnohé bariéry i predsudky a súčasne vytvorili atmosféru vzájomnej dôvery pri presadzovaní demokratických princípov vo väzenstve. Realizovaný projekt ponúka premyslený vzdelávací program, ktorý prináša synergický efekt pre viaceré cieľové skupiny v tomto prostredí - väzenských vychovávateľov, psychológov, pedagógov, samotných väzňov, mladistvých v reedukačných domovoch i študentov práva a ich pedagógov. Je žiaduce a zmysluplné systematicky a dlhodobo v tejto práci pokračovať a prispievať tak k ďalšej humanizácii nápravno-výchovných ústavov na Slovensku.

Hlavnou aktivitou projektu je výcvik v oblasti ľudských práv a komunikačných zručností pre vybranú skupinu príslušníkov a príslušníčok ZVJS s perspektívou vyškoliť ich za trénerov komunikačných zručností v kontexte uplatňovania ľudských práv. Nemenej dôležitou aktivitou je aj priebežné vzdelávanie mladistvých v reedukačnom domove v Košiciach a diagnostickom centre v Záhorskej Bystrici študentmi práva, ktorí absolvovali voliteľný predmet Právna klinika pre komunity na právnických fakultách v Trnave a Košiciach. V školskom roku 2003/2004 sa v rámci klinického vzdelávania na trnavskej právnickej fakulte opäť podarilo dohodnúť spoluprácu s ústavmi na výkon trestu odňatia slobody v Leopoldove, Hrnčiarovciach, Nitre-Chrenová i v Želiezovciach. V Košiciach je podobne dohodnutá spolupráca právnej kliniky na fakulte UPJŠ s ústavom na výkon trestu odňatia slobody v Košiciach. Prepojenie a supervízia nad realizovaným vzdelávaním odsúdených sú zabezpečené personálnym prepojením našej organizácie s vyučujúcimi klinického vzdelávania, ktorí pripravujú študentov práva na vzdelávanie vo väzniciach.

V úzkej koordinácii s Strednou školou ZVJS v Nitre sa do konca roku 2003 uskutočnilo 150 hodín výcviku v oblasti ľudských práv a komunikačných zručností pre 32 člennú kvalitnú skupinu (v skutočnosti dve výcvikové skupiny) spomedzi pracovníkov ZVJS, ktorí budú školiteľmi svojich kolegov vychovávateľov v komunikačných zručnostiach so zameraním na hodnoty ľudských práv a budú tak ovplyvňovať aj ich postoje a stereotypy. Vytvorili sme texty do metodických príručiek pre prácu s odsúdenými a mladistvými s dôrazom na ľudsko-právne témy.

Zároveň s realizáciou prípravných prác na textoch manuálov sme uskutočnili ich overovanie počas tréningov. V programe boli v súlade s koncepciou projektu použité participatívne a interaktívne metódy výcviku (hranie rolí, riešenie simulovaných situácií, video prezentácie, hry s pedagogickým a psychologickým potenciálom, učenie sa praxou, metódy autentickej skúsenosti, diskusné, inscenačné a dotazníkové techniky). Overovanie vedomostí a zručností sa realizuje priebežne formou písomnej metodologickej prípravy účastníkov výcviku k preberaným témam, prezentáciou získaných zručností a vedomostí a demonštráciou pred tréningovou skupinou. Každý z účastníkov už absolvoval minimálne dve prezentácie. Multiplikatívny efekt pôsobenia výcvikovej skupiny kombinovaný s vlastnou skúsenosťou a prežívaním sa začal prejavovať v zlepšovaní zručností pri dávaní spätnej väzby a pri diskusii o uplatňovaní použitých metodík pri práci s rôznymi cieľovými skupinami - so zverencami, kolegami alebo vedúcimi pracovníkmi. Diskusia ako metóda umožňuje uvedomiť si dôležité princípy uplatňovania občianskych práv a slobôd - právo na vyjadrenie názoru, prežívanie menšinového názoru, toleranciu pri strete protichodných názorov a pod.

V rámci tréningových modulov sú témy obsahovo členené podľa jednotlivých oblastí ľudských práv a sklbené s výcvikom komunikačných zručností. Obsahové zameranie výcviku je vo dvoch kľúčových oblastiach - ľudské práva a komunikačné zručnosti. V doterajšom tréningu sme sa sústredili na základne ľudské práva a slobody, na odlišenie morálnych, náboženských a právnych noriem, vzťah jednotlivca a skupiny, na občiansku spoločnosť, porovnávanie morálnych a právnych noriem v živote spoločnosti. Rovnako i na ochranu menšín, druhy menšín - národnostné menšiny, ženy, mladiství, postavenie netradičných menšín (homosexuáli, dôchodcovia, a pod.), medzinárodné a ústavné normy, zákaz diskriminácie. Dotkli sme sa tém ako je sloboda prejavu, vyhľadávanie či prijímanie a rozširovanie ideí a informácií, propagácia fašizmu a rasizmu, právo na informácie a povinnosť štátnych orgánov a orgánov územnej samosprávy primeraným spôsobom poskytovať informácie.

V oblasti sociálno - psychologických zručností si účastníci osvojili sociálnu percepciu, základy komunikácie - verbálnej i neverbálnej, základné princípy a filozofiu asertivity, asertívne práva, asertívne spôsobilosti a techniky, ako i princípy efektívnej dyadickej komunikácie. V roku 2004 bude projekt pokračovať realizáciou tréningov pre skupiny vychovávateľov v nápravno-výchovných ústavoch, reedukačných domovoch a diagnostických centrách.

Projekt finančne podporuje Nadácia otvorenej spoločnosti - Open Society Foundation.

Koordinátorka: Šarlota Pufflerová

Legal Education and Training on Position of Slovakia as a Member State, on the Relationship of EC Law and National Law of the Slovak Republic and on the European Jurisdiction in Human Rights Domain (2003 - 2004)

The project started in September 2003. Its aim is to develop a pool of multipliers through series of educational and training activities on relation of national law and law of European Union - supremacy, obligations, remedies, cases from the European Court of Justice and European Court for Human Rights; to increase citizens knowledge on position of member states in European Union - institutions, representation, community legislation and policy making, principles of democracy, non-discrimination and equal opportunities. Another important aim is to develop skills of implementation of these knowledge and thus support civil participation in public politics.

In the course of implementation of the project we were successful in developing a pool of multipliers by implementing training activities on relation of national law and law of European Union that increased participants knowledge on position of member states in European Union and helped them to develop skills of implementation of these knowledge. We worked with target groups of teachers, teacher - trainers of the special schools of the prisons staff, students of all law faculties and young people creating opportunities for participants from all regions of Slovakia to know each other, to exchange experiences, and to increase their knowledge of EC law or other issues that are a priority to them in European context. The content and method of each tailor – made training activity was designed to meet the specific needs and context of the target group concerned and the events developed participants awareness of both domestic and European legal instruments and mechanisms. Except of training courses we prepared publications, training and resource materials. They were accomplished by careful analytical evaluation of the training designs resulting to the development of methodological manuals for teachers or trainers that are being issued in the framework of the Project.

We permanently promote the protection of human rights to ensure that all citizens of Slovakia are able to utilise fully all constructive political, legal, and social channels to address citizens proposals or complaints and by these means they can participate on real change towards functioning civil society of European format. We work within interdisciplinary teams - lawyers and psychologists - with different but compatible qualifications and professional orientation of the persons engaged in the preparation and implementation of the courses as well as in writing publications and methodological manuals.

Programme was implemented in three phases. In the preparatory phase several teams were created for the purposes of various training activities for distinguished target groups: working groups for teachers, police and prison staff / teacher trainers, students of law, NGO activists and the special working group on publications which communicated systematically with all other teams. The series of regular working meetings was hold during the 4 months of project implementation before certain activity. The preparation of a drafts of educational materials started in preparatory phase and resource publications as well as practical manuals are now being prepared for the printing. Network and teams of co-operating experts and directories of participants were created and individual activities were implemented simultaneously with the preparation of training materials within the implementation

phase. Summarising the educational activities in the framework of the Project for distinguished target groups in the period of 4 months we implemented 2 training courses, 2 workshops for 3 groups teachers, 2 training of trainers courses, 2 workshops for 2 groups of prison staff / teacher-trainers, 1 workshop for law students.

In the year 2004 we will continue in implementing training activities and print the resource publication on position of Slovakia as a European member state - relationship of EC Law and national law of the Slovak Republic in the context of European jurisdiction in human rights domain. Selected human rights issues in European context - appeared in other publications with titles: freedom of speech and expression, right to privacy, right to free access to information, as well as domestic violence and discrimination. All these themes were introduced and trained in the course of educational activities from September to December 2003.

The Project is supported by the Delegation of the European Commission in the Slovak Republic.
Co-ordinator: Šarlota Pufflerová

Verejná diskusia ku školskému zákonu a zapojenie verejnosti do legislatívneho procesu (2003 - 2004)

edzi hlavné ciele predkladaného projektu patrí otvorenie a facilitácia verejnej i odbornej diskusie na tému školského zákona, zapojenie verejnosti do legislatívneho procesu pri jeho prijímaní a vytvorenie priestoru pre takéto aktivity spoluprácou zoskupenia MVO v partnerstve s Ministerstvom školstva. Súčasťou projektu je vypracovanie a realizácia mediálnej stratégie smerom k širokej verejnosti pri presadzovaní záujmov zainteresovaných občanov z radov rodičov, učiteľov i predstaviteľov samospráv. Cieľom je zapracovanie výsledkov verejnej diskusie do legislatívneho zámeru a neskôr aj návrhu školského zákona ako i zapojenie sa do pripomienkového konania. Ide o nezávislú aktivitu občanov a občianok združených vo viacerých mimovládnych organizáciách a ďalších spolupracujúcich inštitúciách, medzi ktoré patria najmä: Centrum pre vzdelávaciu politiku, Občan a demokracia, Inštitút pre dobre spravovanú spoločnosť, Špirála, Šťastné deti, Katedra občianskej výchovy Pedagogickej fakulty UK a ďalšie.

Cieľovou skupinou, na ktorú je projekt primárne zameraný sú rodičia, riaditelia/-ky škôl, učelia/-ky a predstavitelia/-ky samospráv. Medzi skupiny, ktoré budú projektom ovplyvnené patria žiaci/-čky základných škôl a študenti/-tky stredných škôl v SR. Prostredníctvom mediálnych výstupov projekt oslovuje širokú verejnosť.

Projekt začal v septembri 2003. Na základe dostupných informácií z web stránok MŠ SR a analýzy internetovej diskusie SGI sme pripravili verejnú a odbornú diskusiu k legislatívnemu zámeru zákona zverejnenému Ministerstvom školstva SR. Začala v októbri 2003 a jej cieľom bolo šíriť informácie o samotnom legislatívnom zámere i ďalších relevantných témach a dokumentoch, mobilizovať učiteľov a učiteľky, rodičov i žiakov, predstaviteľov samospráv v regiónoch a získať od nich spätnú väzbu k predkladanému zámeru. Po ukončení série diskusných fór, ktoré sa uskutočnili v Nitre, Žiline, Dolnom Kubíne, Prešove, Rimavskej Sobote a v Bratislave (2), sme výstupy z diskusií spracovali, zaslali na Ministerstvo školstva a prístupnili na internete.

Zároveň sme vypracovali stratégiu pre spoluprácu s médiami. Bolo uverejnených niekoľko krátkych článkov v prílohe denníka SME, ktoré upozorňovali na diskusie v regiónoch i na nízku ohotu spolupracovať na strane ministerstva. V novembri 2003 sme uskutočnili dve tlačové konferencie a zúčastnili sa diskusnej relácie Klub občianskej spoločnosti venovanej téme reformy školstva.

Snažíme sa o priame zapojenie verejnosti do legislatívneho procesu od jeho začiatku až po prijatie zákona kľúčového pre skutočnú reformu nášho vzdelávacieho systému - hodnotovú i obsahovú. Niekoľko týždňovým vyjednávaním s ministerstvom sa nám podarilo dosiahnuť dohodu o spolupráci odborníkov z prostredia MVO na príprave zákona. Projekt bude pokračovať aj v roku 2004. Je príspevkom k snahám uzákoniť pravidlá pre participáciu občanov pri tvorbe a implementácii zákonov. Tým, že vytvára priestor pre spoluprácu odborníkov z rôznych prostredí a s rozličnou aprobáciou, môže byť ukážkou modelového prístupu k zvládnutiu tak náročnej operácie akou je zosúladenie práce odborníkov i záujmových skupín za súčasného zapojenia širokej i odbornej verejnosti do celého procesu prípravy zákona kľúčového pre reformu školstva na Slovensku.

Projekt finančne podporuje Nadácia otvorenej spoločnosti – Open Society Foundation.
Koordínuje ho Šarlota Pufflerová.

Projekt „ Spoznajme sa a nájdime spoločnú reč “ (2003)

Projekt „ Spoznajme sa a nájdime spoločnú reč “ bol pilotným projektom, ktorý predpokladal začiatok dlhotrvajúcej komunitnej práce, ako aj spolupráce medzi majoritou a rómskou minoritou v mestskej časti Krásna nad Hornádcom v Košiciach. V rámci projektu sme spolupracovali s lokálnym občianskym združením VARIANT, starostom danej mestskej časti a príslušným miestnym úradom.

Nosnou ideou projektu bolo zriadenie iniciatívneho a poradného orgánu obecného zastupiteľstva – komisie, zloženej z poslancov obecného zastupiteľstva, rómskych lídrov a líderiek a zástupcov majoritného obyvateľstva.

Naším zámerom bolo, aby komisia pôsobila ako poradný, iniciatívny a kontrolný orgán obecného zastupiteľstva pri riešení každodenných problémov v obci, ktoré súvisia s naštrbenými vzťahmi medzi majoritou a rómskou komunitou, a aby svojou činnosťou prispievala k zaktivizovaniu minoritnej aj majoritnej časti obyvateľov k vzájomnému spoznávaniu sa, k hľadaniu spoločných riešení, odstraňovanie kultúrnych, komunikačných a spoločenských bariér.

Ďalším zámerom bolo zvyšovať aktivitu Rómov v tejto mestskej časti a ich záujem participovať na občianskom živote, pomôcť im v kontaktoch s úradmi, ale aj pri vyhľadávaní pracovných príležitostí, v otázkach zlepšenia bývania a vzdelávania.

Projekt tvorilo 6 jednodňových tréningov a právno - psychologické konzultácie a poradenstvo, cieľom ktorého bola pomoc pri riešení problémov vzniknutých pri práci rómskych lídrov / líderiek v komisii a ostatných dobrovoľníkov pomáhajúcich v komunite. Celý projekt bol rozdelený do troch etáp.

V prvej etape sme v spolupráci so starostom tejto mestskej časti oslovili 20 osobností z rómskej komunity, pričom dôraz sme kládli na pomerné zastúpenie žien aj mužov rôznych vekových kategórií. Cieľom tejto etapy bolo nadviazanie vzťahov s aktívnymi členmi rómskej komunity, zvýšenie ich informovanosti o práve a rozvoj základných právnych zručností potrebných pre ich ďalšie poslanie. V závere prvej etapy sme vybrali 8 aktívnych vodcovských osobností /lídrov a líderiek / z radov Rómov, ktorí po skončení projektu budú pôsobiť v komisii zriadenej obecným zastupiteľstvom. Od zvyšných vyškolených účastníkov sme očakávali a očakávame pomoc lídrom pôsobiacim v komisii pri získavaní informácií o problémoch v komunite, ale aj o podnetoch a návrhoch riešení, ktorými by sa mala komisia zaoberať.

Túto etapu tvorili tri jednodňové tréningy, zamerané na fungovanie právneho poriadku, základné ľudské práva, zo zreteľom na osobnú slobodu, práva a povinnosti polície a fungovanie samosprávy. Dotkli sme sa aj otázok prístupu k zamestnaniu, práv a povinností zamestnávateľov, zákazu diskriminácie v pracovnoprávných vzťahoch, práv a povinností rodičov a detí v rodine. Právne aktivity

sme dopĺňali psychologickými aspektmi tejto problematiky. Psychologickú stránku zabezpečovalo spolupracujúce občianske združenie VARIANT .

Druhú fázu tvorili dva jednodňové tréningy zamerané na dokonalejšie spoznanie sa budúcich členov komisie a na prehĺbenie vedomostí v oblasti základných ľudských práv, predovšetkým práva na informácie, slobody prejavu a práva na súkromie, ako aj práv a povinností pracovníkov verejnej správy. Účastníkmi tejto sady školení boli ôsmi zvolení zástupcovia Rómov z prvej etapy projektu, piati poslanci obecného zastupiteľstva a dve obyvateľky danej mestskej časti – učiteľky miestnej základnej školy. Spolupráca s učiteľkami miestnej základnej školy sa v ďalšom období ukázala ako veľmi prospešná, hlavne pri zlepšovaní spolupráce s miestnou základnou školou a rodičmi rómskych detí.

Počas tejto etapy bolo vidieť prehĺbovanie dôvery medzi jednotlivými členmi. Bolo to zrejme najmä z mnohých konkrétnych iniciatív, ako zlepšiť spolužitie majority a minority. Riešili sa čiastkové problémy, s ktorými sa obe komunity denne stretávajú. Zo strany všetkých účastníkov bolo vidieť snahu nájsť spoločné riešenie, ako motivovať ostatných Rómov k väčšiemu záujmu o vzdelanie ich detí. Tiež sa začali rozvíjať úvahy o organizovaní kultúrnych podujatí pre Rómov a Nerómov.

Obsahom tretej fázy bolo posledné stretnutie komisie zamerané a evaluáciu doterajších výsledkov. Na danom stretnutí bol zvolený predseda a podpredsedníčka komisie, boli určené hlavné ciele a priority komisie v nasledujúcich obdobiach, došlo k vypracovaniu strategického plánu, k rozdeleniu úloh a zodpovednosti za zrealizovanie jednotlivých čiastkových aktivít.

Našou snahou bolo predstaviť projekt aj ostatným členom rómskej komunity, ako aj nerómskemu obyvateľstvu v mestskej časti - Krásna nad Hornádcom, či už prostredníctvom rómskych lídrov, poslancov obecného zastupiteľstva danej mestskej časti, uverejnením informácií o projekte v košickom denníku „Korzár“ a v lokálnych novinách „Krasňančan“, do ktorých autorsky prispelo spolupracujúce občianske združenie. Relevantné výsledky ukazuje ďalšia činnosť a životaschopnosť komisie. Podľa dostupných informácií prvé stretnutie komisie prebehlo v januári 2004 podľa očakávaní, a zúčastnili sa ho všetci zástupcovia komisie.

Projekt finančne podporila Nadácia otvorenej spoločnosti – Open Society Foundation.

Koordinátorka: Daniela Telepková

Ľudské práva v príprave, vzdelávaní a v práci slovenskej polície (2001 - 2003)

V rámci projektu sme nadviazali dlhodobú spoluprácu so Strednou odbornou školou PZ v Pezinku a úzko sme spolupracovali aj s Odborom prevencie na Prezídiu PZ. Uskutočnili sme sériu školení pre policajných učiteľov aj pre dôstojníkov z praxe zameraných jednak na ľudsko-právne témy, ale tiež na zvýšenie dôvery občanov v políciu a zlepšenie komunikačnej stratégie policajného zboru. Spolu s inými MVO je naša organizácia permanentne začlenená do Komisie na riešenie rasovo-motivovanej trestnej činnosti zriadenej pri Prezídiu PZ, kde sa aktívne podieľa na koncepcii práce polície v tejto oblasti.

Vytváranie inovatívnych koncepcií vzdelávania rovnako aj systémové zmeny vo vzdelávaní polície sú súčasťou našich súčasných programov nadväzujúcich na dlhoročné tréningové a publikačné aktivity pre pedagógov. V rámci projektu sme v týchto aktivitách pokračovali, pričom sme sa zamerali na témy ako sloboda prejavu, domáce násilie, právo na informácie, právo na súkromie a diskriminácia. Ponúkli sme pohľad na tieto ľudsko-právne témy v kontexte práce polície a neopomenuli sme ani metodickú výbavu v podobe interaktívnych techník.

Prípravou spoločných propagačných materiálov sme prispeli k zvýšeniu otvorenosti a transparentnosti polície smerom k verejnosti a súčasne k pozdvihnutiu právneho vedomia obyvateľov Slovenskej republiky. V každom programe tréningu príslušníkov polície bolo niekoľko blokov aktivít s cieľom rozvíjať ich komunikačné zručnosti a meniť prístup v práci s verejnosťou. Zlepšiť komunikáciu s občanmi znamená pre budúcnosť reálnu možnosť získať obyvateľov Slovenska pre spoluprácu s políciou a v dlhodobom horizonte budovať vzťah dôvery medzi obyvateľmi a políciou. Aktivity v rámci nášho programu podporujú a rozvíjajú konkrétne možnosti efektívne uplatňovať základne práva a slobody v komunikácii obyvateľov Slovenska s políciou ako i systematicky naprávať stav porušovania ľudských práv napr. pri rasovo motivovaných trestných činoch a ich vyšetrovaní. Najmä v tejto oblasti nastal badateľný posun, čo dokumentujú výstupy spoločnej komisie.

V priebehu realizácie projektu sme sa zasadzovali o kvalitatívnu zmenu v príprave nových policajtov. V policajných školách všetkých stupňov sa participatívny a interaktívny spôsob vyučovania (modelové situácie, hranie rolí, riešenie prípadov) používa. Výcvik v komunikačných zručnostiach však naďalej nie je uspokojivo obsahovo sýtený tematikou ľudských práv.

V rámci projektu bolo pripravených päť relevantných zdrojových publikácií doplnených metodologickými príručkami. Pripravili a realizovali sme viaceré tréningové kurzy pre pedagógov policajných škôl i pre dôstojníkov polície z praxe – väčšina z nich boli špecialisti pre prevenciu a styk s verejnosťou - so zámerom zmeniť spôsob každodennej práce polície tak, aby sa prevencia stala jej integrálnou súčasťou. K vytvoreniu mechanizmov pravidelnej komunikácie polície s obyvateľmi prebehla otvorená diskusia vo všetkých tréningových skupinách za účasti kompetentných a zodpovedných vedúcich pracovníkov z Prezídia PZ.

Úlohou spoločnej tlačovej konferencie bolo pomôcť prostredníctvom médií získať občanov pre spoluprácu s políciou a súčasne ukázať model efektívnej kooperácie polície s občanmi. Naše spoločné aktivity mali okrem iného za cieľ prispieť k ozdraveniu vnútorného prostredia v polícii a zlepšeniu vzťahov s verejnosťou. Spoločný produkt predstaviteľov polície a ľudí z našej organizácie – komplementárny plagát a leták - preto oslovuje širokú verejnosť.

Počas realizácie projektu sme získali prehľad o najproblémovějších oblastiach pri uplatňovaní a realizácii ľudských práv v každodennej praxi polície. V niektorých prípadoch sme navrhli prostredníctvom spoločnej komisie alebo listu Prezidentovi PZ opatrenia na jej zlepšenie. Prácou v komisii participujeme na spoločnej stratégii MVO a Prezídia policajného zboru v boji proti rasovo - motivovanej trestnej činnosti a proti propagácii intolerancie, fašizmu a rasizmu na Slovensku. V tejto práci budeme naďalej pokračovať v rámci ďalších projektov združenia.

Projekt finančne podporilo Veľvyslanectvo Veľkej Británie.

Koordinátorka projektu: Šarlota Pufflerová

Odstraňovanie bariér v komunikácii - rozvíjanie spolupráce medzi policajným zborom a rómskymi komunitami na Slovensku (2003 - 2005)

Projekt má pomôcť zlepšiť spoluprácu polície s menšinovými komunitami a MVO. Nemá ambíciu ponúknuť súhrnný plán ani vyčerpávajúci zoznam potrebných opatrení. Jeho cieľom je poskytnúť reprezentantom polície a menšinových komunit výbavu relevantných vedomostí a zručností a otvoriť priestor pre dialóg. Bude podporovať prvé kroky na ceste, ktorou sa budú musieť uberať polícia v podmienkach členskej krajiny EÚ.

Policajní experti, s ktorými sme doteraz spolupracovali, vyjadrili záujem o dlhodobejšiu spoluprácu nielen na poli vzdelávania v oblasti ľudských práv. Ich kľúčovou potrebou je obnovenie dôvery občanov a ich získanie pre spoluprácu s políciou. To bude vyžadovať nielen kvalitatívnu zmenu v príprave policajtov na stredných odborných školách i policajnej akadémii, rovnako však aj rozvoj systému celoživotného vzdelávania policajtov v činnnej službe. Je potrebné zmeniť i spôsob každodennej práce polície: prevencia, čo je okrem iného aj pravidelná komunikácia s obyvateľmi, sa musí stať jej integrálnou súčasťou.

Ťažiskom projektu je komplexný výcvikový program zameraný na jednej strane na predstaviteľov rómskych komunít, najmä na aktivistov vybraných rómskych MVO alebo MVO orientovaných na rómsku problematiku. Súčasne budeme ďalej pracovať s policajtmí v tých istých regiónoch. Obsahovo sa program bude týkať okruhu relevantných tém: ľudské práva, sloboda prejavu, menšiny, diskriminácia s dôrazom na rozvoj komunikačných zručností. V pokročilej fáze výcviku sa oba typy skupín prepoja a budú na spoločných akciách pripravované na dlhodobú spoluprácu. Budú spočiatku modelovo a neskôr naživo riešiť rôzne problémové situácie. Súčasťou projektu bude medializácia aktivít a spolupráca s policajnými školami.

Práca polície v etnicky zmiešaných komunitách demokratických spoločností je komplikovaná a náročná. Etnické skupiny alebo iné menšiny právom očakávajú rovnaký prístup i stupeň ochrany, aký sa dostáva väčšinovej populácii; na druhej strane väčšina očakáva účinné a pôsobivé riešenie ťažkostí spadajúcich do oblasti policajnej práce. Za týchto podmienok - ktoré vždy vyžadujú zmeny ako v prístupe, tak aj v správaní príslušníkov zboru - kľúčom k úspešnej práci je kvalitný výcvik hodnotovo orientovaný na ľudské práva.

Projekt začal v decembri 2003. Nadväzuje na doterajšie aktivity združenia Občan a demokracia v rámci projektu Ľudské práva v práci, príprave a vzdelávaní slovenskej polície, ktorý skončil v marci roku 2003. V rámci prípravnej fázy sme sa zatiaľ sústredili na vytvorenie náplne práce spoločnej pracovnej skupiny odborníkov z radov Policajného zboru SR a z prostredia nášho združenia i ďalších MVO. V roku 2004 bude projekt pokračovať prípravou vzdelávacích materiálov, zostavením adresárov možných účastníkov pripravovaných stretnutí spomedzi predstaviteľov rómskych komunít i polície a prípravou prvej série tréningov pre policajných dôstojníkov činných v službe aj pre predstaviteľov menšinových komunít alebo predstaviteľov MVO.

Projekt finančne podporilo Veľvyslanectvo Veľkej Británie.

Koordinátorka projektu: Šarlota Pufflerová

Právna klinika pre vybrané komunity (Street Law Clinic) na Právnickej fakulte Univerzity P.J. Šafárika v Košiciach (2003)

Hlavným cieľom projektu bolo založiť a realizovať Právnu kliniku pre vybrané komunity / Street Law na Univerzite P. J. Šafárika, Právnickej fakulte v Košiciach a v rámci nej pôsobiť na postoje študentov práva ohľadom ich názorov, aké miesto má právo v spoločnosti, zlepšovať ich zručnosti potrebné pre prácu právnika, realizovať interaktívne hodiny o práve pre študentov stredných škôl a odsúdených v nápravno- výchovnom zariadení v Košiciach. Súčasne bolo snahou prispieť k rozvoju klinického vzdelávania na právnických fakultách

Právna klinika pre vybrané komunity /Street Law bola schválená akademickým senátom Právnickej fakulty Univerzity P. J. Šafárika ako dvojsemestrálny voliteľný predmet pre študentov štvrtého ročníka letného semestra a študentov piateho ročníka zimného semestra. Svoju činnosť začala podpísaním dohody o spolupráci medzi našou organizáciou a Právnickou fakultou Univerzity P.J. Šafárika v letnom semestri 2003 na Katedre občianskeho práva.

Nosným prvkom prvého semestra bola spoločná práca študentov práva na pôde fakulty, zameraná najmä na oboznámenie sa s interaktívnymi spôsobmi učenia o práve a vlastné prezentácie študentov, kde študenti získavali spätnú väzbu od svojich kolegov a diskutovali o jednotlivých právnych problémoch. V rámci prvého semestra študenti práva absolvovali komunikačný tréning, zameraný na zdokonalenie sa v neverbálnej a verbálnej komunikácii, spôsoboch vytvárania si dôvery s potenciálnym klientom, efektívnom počúvaní a kladení otázok klientovi pod vedením spolupracujúcej psychologičky PhDr. Ingrid Šefčíkovej. Okrem toho študenti práva vykonávali prax na troch stredných školách - na gymnáziu Poštová ul. v Košiciach, gymnáziu sv. Tomáša Akvinského v Košiciach, gymnáziu Konštantínova 2 v Prešove a v nápravno výchovnom zariadení v Košiciach. Študenti práva viedli hodiny o práve formou zážitkového učenia, napríklad hraním rolí, riešením rôznych prípadov, vedením diskusií, či simulovaním súdnych pojednávaní.

Témami hodín boli: diskriminácia, trestné činy proti slobode a ľudskej dôstojnosti, osobná sloboda, vlastnícke právo, podielové spoluvlastníctvo, ochrana osobnosti, sloboda prejavu vs. právo na súkromie, dedičské právo, zodpovednosť za škodu, vzťahy medzi manželmi – vzťahy medzi rodičmi a deťmi.

Druhý semester bol zameraný hlavne na prípravu a priebeh simulovaného súdneho procesu. Študenti práva pripravovali svoje tímy - študentov stredných škôl, na jednotlivé role v súdnom konaní. Študentky, ktoré vykonávali prax v nápravno výchovnom zariadení, ďalej pracovali s novou skupinou odsúdených.

18. novembra sa na Krajskom súde v Košiciach uskutočnil simulovaný súdny proces. Predmetom simulovaného pojednávania bola obžaloba na troch obžalovaných z rasovo motivovaného trestného činu. Pojednávanie prebiehalo v dvoch pojednávacích miestnostiach a prípad rozhodovali sudca a sudkyňa Krajského súdu. V úlohách procesných strán, ako aj v úlohách svedkov vystupovali študenti gymnázia sv. Tomáša Akvinského v Košiciach a gymnázia Konštantínova 2 v Prešove. Na záver koordinátorka projektu spolu so zúčastnenými sudcami odovzdávali certifikáty jednotlivým študentom stredných škôl.

Oba semestre končili zápočtom a skúškou. Na udelenie zápočtu a skúšky museli študenti odučiť v každom semestri stanovený počet hodín, odovzdať dokumentáciu svojej práce v podobe plánov odučených hodín a denníkov, v ktorých zaznamenávali priebeh hodiny a museli zvládnuť záverečné interview. Pri záverečnom interview sa hodnotila celková aktívna práca študentov a študentiek aktívna účasť na seminároch, rozvoj komunikačných, analytických a organizačných zručností a rozvoj schopností aplikovať teóriu na prax.

Študenti práva odučili na stredných školách a v nápravno výchovnom zariadení počas dvoch semestrov približne 240 vyučovacích hodín. U študentov došlo k zreteľnému kvalitatívnemu posunu vo oblasti komunikačných zručností, v schopnosti narábať s právnym textom a tlmočiť ho zrozumiteľnou rečou klientovi. Od študentov práva, ako aj študentov stredných škôl, odsúdených a vychovávateľov v nápravno výchovnom zariadení sme získali veľmi pozitívne spätné väzby na spôsob vedenia hodín o práve a použité metodiky, ocenili praktický efekt projektu pre ich bežný život a vyjadrili vôľu zúčastňovať sa na podobných vzdelávacích programoch.

Projekt finančne podporuje Nadácia otvorenej spoločnosti – Open Society Foundation.

Koordinátorka: Daniela Telepková

Expertné pôsobenie v rámci projektu Nadácie otvorenej spoločnosti – OSF „Právne vzdelávanie Informačno-poradenských a koordinačných centier Rómov – IPCR a rómskych osád“ (2003 - 2004)

V júni 2003 sme podpísali dohodu o spolupráci s Nadáciou otvorenej spoločnosti - OSF za účelom expertnej spolupráce pri zabezpečovaní realizácie projektu Nadácie otvorenej spoločnosti - OSF „Právne vzdelávanie Informačno-poradenských a koordinačných centier Rómov – IPCR a rómskych osád“. Tento projekt je súčasťou dlhodobého programu Nadácie otvorenej spoločnosti - OSF v rámci Rómskeho a Právneho programu.

Prvá etapa predpokladala našu účasť na úvodnom stretnutí so zástupcami 13 IPCR z celého Slovenska. Stretnutie sa uskutočnilo v Prešove a jeho cieľom bola príprava tematického a časového plánu počas trvania spolupráce. Úvodného stretnutia sa zúčastnila lektorka Daniela Telepková. Na základe vyššie uvedenej dohody, sme na stretnutie vypracovali návrh právnych tém a poskytli ich jednotlivým zástupcom IPCR, s možnosťou výberu najvhodnejších tém na naplnenie cieľov projektu.

Druhá etapa spolupráce znamenala realizáciu samotných školení o práve pre zástupcov IPCR. Prvé školenie o práve sa uskutočnilo začiatkom novembra 2003 v priestoroch Nadácie otvorenej spoločnosti v Bratislave a zúčastnila sa ho väčšina zástupcov Informačno - poradenských a koordinačných centier Rómov, pod vedením lektorky s našej organizácie. Na dané školenie bol lektorkou pripravený program stretnutia a materiály pre účastníkov, s ktorými na školení pracovali. Obsahom stretnutia bol právny poriadok, jeho fungovanie, základné ľudské práva a slobody a systém súdnictva v Slovenskej republike. Výstupom zo školenia boli lektorkou pripravené a spracované zdrojové texty, ktoré boli neskôr odovzdané jednotlivým účastníkom.

Projekt realizuje a finančne podporuje Nadácia otvorenej spoločnosti – Open Society Foundation.
Odborná garantka a lektorka za Občan a demokracia: Daniela Telepková

Záver

Naše snahy o zvyšovanie právnej gramotnosti obyvateľov Slovenska neustávajú. Naďalej uplatňujeme viaceré efektívne formy a spôsoby vzdelávania verejnosti - od kampaní cez občianske a právne vzdelávanie pracovníkov školstva po zamestnancov Policajného zboru SR a Zboru väzenskej a justičnej stráže SR. V roku 2004 bude pokračovať spolupráca v rámci projektu *Viacúrovňový právny vzdelávací program pre nápravno-výchovné zariadenia*. V roku 2003 sme realizovali tri týždňové tréningy trénerov pre dve 15-členné skupiny účastníkov, čo pre budúcnosť znamená prínos v podobe ich multiplikatívneho pôsobenia vo vnútri ZVJS. Cez spolupracujúce programy právnych kliník v Trnave a v Košiciach sa nám súčasne darí spolupracovať priamo s niektorými väznicami, kam chodia nami vyškolení študenti práva vzdelávať vybrané skupiny väzňov. V ďalšom roku plánujeme ďalšie tréningy pre zamestnancov diagnostických centier a reedukačných domovov pre mladistvých.

Projekt *Ľudské práva v príprave, práci a vzdelávaní slovenskej polície* sme síce ukončili, ale spolu s ďalšími MVO budeme naďalej pôsobiť v Komisii na riešenie rasovo-motivovanej trestnej činnosti pri Prezídium PZ, kde sa aktívne podieľame na koncepcii práce polície v tejto oblasti. V budúcom roku budú kapacity polície posilnené, čo je čiastočne aj výsledok nášho spoločného tlaku a pravidiel spolupráce by sa mali preformátovať. Táto spolupráca vytvorila predpoklady pre realizáciu ďalšieho projektu, ktorý začínajúc od školiacich aktivít má ambíciu facilitovať spoluprácu polície s predstaviteľmi rómskych komunít.

V období roku 2003 sme pokračovali v aktivitách zameraných na vytváranie inovatívnych koncepcií vzdelávania rovnako aj na systémové zmeny vo vzdelávaní. Tieto naše snaženia sa premietli aj do dialógu s Ministerstvom školstva SR, kde pokúšame dosiahnuť zmenu prístupu ku komunikácii s

verejnosťou, pričom sa zameriavame na možnosti ovplyvniť tvorbu školského zákona. Súčasne chceme docieľiť aj posun vo vnímaní MVO aktívnych na tomto poli - z trpených na akceptovaných a cenených partnerov. V učiteľskej komunite sa nám to už podarilo a teraz je našou ambíciou začať komunikovať na úrovni rozhodovania v školstve - či už v štátnej správe alebo samospráve.

Pokračovali sme tiež v príprave materiálov (6 publikácií) a realizácii tréningov (9) pre pedagógov stredných škôl, pričom sa zameriame na témy ako diskriminácia, domáce násilie, sloboda prejavu, právo na súkromie a pod. Rozšírili sme naše pôsobenie na učiteľov a učiteľky základných škôl a okrem knížiek sme obohatili metodický arzenál o ďalšiu videokazetu na tému diskriminácie. Súčasne sme v spolupráci s MVO orientovanými na problematiku postavenia žien v spoločnosti (najmä ASPEKT), pripravili publikáciu Ružový a modrý svet a tréningy aj na túto tému. Ponúkli sme pohľad na rodovú problematiku v kontexte ľudských práv a neopomenuli ani tradičnú metodickú výbavu v podobe interaktívnych techník. Naša publikačná činnosť bude pokračovať aj v roku 2004 v tomto roku ďalšou sériou pôvodných publikácií slúžiacich ako zdrojové texty a metodické príručky pre učiteľov.

V najbližšom období sa mienime ešte väčšou mierou pričiniť o zlepšovanie vymožitelnosti práva. Už teraz sa tak deje pri poskytovaní právnej pomoci a poradenstva skupinám aj jednotlivcom, ak boli porušené ich ľudské či občianske práva. Touto formou istým spôsobom vykonávame dohľad nad dodržiavaním zákonov, pretože stojíme na strane tých, ktorých práva porušil štát alebo obec, už aj tým, že často nekoná, keď konať mal. Zastupovanie spolupracujúcimi advokátkami v rámci projektu právnej pomoci ukazuje možnosti ako sa dá domôcť úspešnej obhajoby záujmov občana alebo verejného záujmu voči štátnej moci. Pozitívne príklady prezentované na verejnosti majú silu zažitého víťazstva občana a jeho práv (alebo verejného záujmu) nad svojvôľou štátnych orgánov alebo samosprávy. Navyiac sú mediálne atraktívne, a tým veľmi účinné pri vzdelávaní verejnosti. Skúsenosti poskytovania právnej pomoci a pri aplikácii zákonov sa môžu účinne premietnuť do tvorby publikácií, ako to bolo aj v prípade infozákona, témy korupcie alebo rasovo-motivovaných trestných činov, keď sme v spolupráci s našou partnerskou organizáciou CEPA pripravili príručky pre aktívnych občanov alebo tých, ktorí potrebujú pomoc.

Úmysel preformátovať súčasné výcvikové programy viac či menej šité na mieru tej ktorej cieľovej skupiny sme začali naplňovať úspešnou akreditáciou programu "Sociálno-psychologický výcvik v kontexte ľudských práv" Ministerstvom školstva SR. Naš zámer pripraviť ponuku v balíkoch obsahujúcich jednotlivé tematické moduly, ktoré si odberatelia našich služieb budú môcť ľubovoľne kombinovať a spoluvytvárať nielen ich obsah, ale i rozsah podľa svojich možností pokrytia finančnými zdrojmi, sa tak stal realitou. Akreditovaná vzdelávacia aktivita má 10 modulov po 25 hodín. Takýmto prístupom chceme docieľime jednak vyššiu atraktívnosť našej ponuky, ale zároveň aj jej dôkladnejšiu transformáciu na menší objem aktivít dlhodobejšieho a ucelenejšieho charakteru. S úmyslom byť v povedomí aj na medzinárodnej úrovni chceme tento akreditovaný kurz v blízkej dobe ponúknuť aj v programe EÚ Socrates, kde sme v rámci podprogramu Gruntvig podali ďalší vzdelávací projekt v partnerstve s organizáciami z Holandska a Grécka. Týmto krokom chceme zároveň naplniť ambície presahu našich aktivít za hranice nášho štátu v nových medzinárodných partnerstvách s MVO z Európskej únie.

Finančná správa 2003

PRÍJMY

A. Výnosy projektov (Granty)	4,783,790.70
Nadácia otvorenej spoločnosti - Open Society Foundation	3,087,416.10
Britské veľvyslanectvo	747,262.12
Nadácia Ekopolis - Tvoja zem	274,500.00
Holandské veľvyslanectvo - MATRA	58,716.77
Veľvyslanectvo Spojených štátov amerických	440,718.51
Delegácia Európskej komisie na Slovensku	100,177.20
Americká rada učených spoločností (ACLS)	75,000.00
B. Ostatné výnosy	577,322.32
Úroky z peňažných vkladov	29,339.08
Kurzové zisky a iné výnosy	2,765.98
Dary právnických osôb	10,150.00
Dary fyzických osôb	180,620.00
Príspevky 1 % z dane	7,616.00
Príležitostný predaj kníh	5,716.32
Tržby z predaja služieb	341,114.94
Príjmy celkom	5,361,113.02

VÝDAJE

A. Náklady na projekty	6,246,143.63
a) Mzdové náklady	943,866.00
b) Prevádzkové náklady projektov	5,302,277.63
Odpisy	767,289.00
Komunikačné náklady projektov	292,658.17
Prenájom priestorov pre projekty	545,022.52
Školenia, semináre projektov	116,977.40
Cestovné projektov	189,735.57
Ostatné náklady projektov	834,261.60
Ostatné služby v rámci projektov	34,818.90
Organizovanie vzdelávacích akcií - publikačná činnosť	252,440.63
Posudková poradenská činnosť, lektorovanie	2,193,611.24
Náklady spojené s výkonom civilnej služby	19,462.60
Príspevky poskytnuté iným účtovným jednotkám	56,000.00
B. Ostatné náklady	425,015.99
Ostatné poplatky, služby a daň	54,158.98
Kurzové rozdiely	370,857.01
Výdaje celkom:	6,671,159.62
Stav a pohyb majetku:	
1. 1. 2003	3,382,530.58
31. 12. 2003	4,800,548.44
Pohyb	1,418,017.86